

Oikeusministeriö

E-KIRJELMÄ

OM2005-00258

LAVO Helin Markku

19.09.2005

VASTAANOTTAJA

Eduskunta

Suuri valiokunta

Viite

Asia

EU; komission vihreä kirja perintö- ja testamenttioikeudesta

U/E-tunnus:

EUTORI-numero:

Ohessa lähetetään perustuslain 97§:n mukaisesti selvitys otsikossa mainitusta komission vihreästä kirjasta.

Ylijohtaja

Pekka Nurmi

Lainsäädäntöneuvos

Markku Helin

EUTORI/Eurodoc nro:

U-tunnus / E-tunnus:

Käsittelyvaihe ja käsittelyn tarkoitus:

Eduskunnan informointi

Asiakirjat:

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely:

Käsittelijä(t):

Oikeusministeriö, Markku Helin p. 1606 7665

Valtioneuvoston alustava kanta:

Valtioneuvosto pitää kannatettavana perimystä ja testamenttia koskevien lainvalintasääntöjen yhdenmukaistamista yhteisössä. Valtioneuvosto pitää tarpeellisena myös sitä, että tässä yhteydessä säädetään kansainvälisestä toimivallasta perimystä ja testamenttia koskevissa asioissa sekä jäsenvaltiossa tällaisessa asiassa annetun ratkaisun tunnustamisesta muissa jäsenvaltioissa. Valtioneuvosto pitää hyödyllisenä myös eurooppalaista perintötodistusta, joka osoittaisi, ketkä ovat perillisiä ja jonka avulla kuolinpesän hoitaja voisi osoittaa valtuutensa pesänselvityksessä.

Valtioneuvosto katsoo, että säädettäessä perimyksen sovellettavasta laista perittävän kuolinhetkisen asuinpaikan laille tulisi antaa tärkeä merkitys. Asuinpaikkaliittymää olisi kuitenkin täydennettävä muilla liittymillä, jotta sovellettavaksi tulisi mahdollisimman usein sen valtion laki, johon perittävällä voidaan katsoa olleen läheisin yhteys. Perittävälle tulisi antaa oikeus tietyissä rajoissa määrätä perimyksen sovellettavasta laista.

Pääasiallinen sisältö:

Komissio pyrkii vihreän kirjan avulla käynnistämään laajan kuulemisprosessin, joka koskee lakimääräistä ja testamenttiin perustuvaa perimystä kansainvälisluonteisissa tapauksissa. Komission mukaan yhdenmukaisten sääntöjen laatiminen Euroopan unionin tasolla on välttämätöntä. Koska suuri osa perintöasioista on riidattomia, ei komission mukaan riitä, että yhteisö antaa lainsäädäntöä, joka koskee pelkästään perintöriidoissa toimivaltaisten tuomioistuinten nimeämistä ja niiden ratkaisujen tunnustamista ja täytäntöönpanoa, vaan on käsiteltävä myös muiden kuin oikeudenkäyntiasiakirjojen tunnustamista. Käytännöllisten ja hallinnollisten esteiden poistamiseksi on harkittava eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönottoa.

Lainvalintaa koskevien sääntöjen on komission mukaan oltava yleispäteviä. Niiden täytyy toisin sanoen komission mukaan koskea myös muita kuin puhtaasti yhteisön sisäisiä tilanteita.

Vihreässä kirjassa analysoidaan hyvin niukasti kansainväliseen perintöoikeuteen liittyviä ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja. Vihreä kirja on käytännössä luettelo

kysymyksiä, jotka koskevat edellä mainittuja asiaryhmiä. Komissio on pyytänyt kysymyksiinsä vastaukset 30.9.2005 mennessä.

Kansallinen käsittely:

Eduskuntakäsittely:

Kansallinen lainsäädäntö:

Perimystä koskevat kansainvälis-yksityisoikeudelliset säännökset ovat perintökaaren 26 luvussa (1228/2001).

Suomi on lisäksi osapuolena Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välisessä perintöä, testamenttia ja pesänselvitystä koskevassa sopimuksessa (SopS 21/1935). Neuvostoliiton kanssa tehdyssä oikeusapusopimuksessa (SopS 48/1980) ja Puolan kanssa tehdyssä oikeusapusopimuksessa (SopS 68/1981) on määräys mm. siitä, milloin testamentti on katsottava muodollisesti päteväksi. Suomi on myös osapuolena testamentin muotoa koskevien lakiristiriitojen ratkaisemiseksi Haagissa vuonna 1961 tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 77/1976)

Taloudelliset vaikutukset:

Muut mahdolliset asiaan vaikuttavat tekijät:

LIITTEET Muistio 19.9.2005,KOM(2005) 65 lopullinen

Asiasanat perintöoikeus, testamenttioikeus, kansainvälinen yksityisoikeus
Hoitaa UM, VNEUS, EUE

Tiedoksi

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 01.03.2005
KOM(2005) 65 lopullinen

VIHREÄ KIRJA

Perintö- ja testamenttioikeus

{SEK(2005) 270}

(komission esittämä)

1. JOHDANTO

Tällä vihreällä kirjalla käynnistetään laaja kuulemisprosessi, joka koskee lakimääräistä ja testamenttiin perustuvaa perimystä kansainvälisluonteisissa tapauksissa.

Asianomaisia osapuolia pyydetään toimittamaan vastauksensa ja mahdolliset muut tarpeelliset tiedot komissiolle ennen vuoden 2005 syyskuun 30. päivää seuraavaan osoitteeseen:

Euroopan komissio
Oikeus-, vapaus- ja turvallisuusasioiden pääosasto
Yksikkö C1 – Yksityisoikeus
B-1049 Bryssel
Faksi: + 32 (0) 2 299 64 57
Sähköposti: jls-coop-jud-civil@cec.eu.int

Vastaajia pyydetään ilmoittamaan, jos he eivät halua vastauksiaan ja kommenttejaan julkaistavan komission Internet-sivustossa.

* * *

SANASTO

Apostilla: ulkomaisten asiakirjojen tunnustamista koskeva muodollisuus, josta määrätään 5. lokakuuta 1961 tehdystä Haagin yleissopimuksessa.

Eksekvatuuri: ulkomaisen tuomion tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon tarvittava menettely.

Keskinäinen testamentti: Kahden tai useamman henkilön samassa asiakirjassa laatima testamentti joko kolmannen henkilön tai toistensa hyväksi.

Lakimääräinen perimys: perimys, joka ei perustu testamenttiin.

Oikeuspaikka: tuomioistuin, jolla on toimivalta ratkaista asia tai jossa asia on pantu vireille.

Perintösopimus: yhden tai useamman henkilön perimystä koskeva sopimus, joka on tehty heidän elinaikanaan.

Perittävä: Henkilö, jonka perinnöstä on kyse.

Samanaikaisesti kuolleet: toisensa perivät henkilöt (esim. isä ja poika), jotka kuolevat sellaisissa olosuhteissa, ettei voida selvittää, kumpi on kuollut ensin.

Toissijainen toimivalta: tuomioistuinten kansainvälistä toimivaltaa koskevat säännöt, joita ei ole yhdenmukaistettu yhteisön tasolla.

Tuomioistuimen kansainvälinen toimivalta: tietyn maan tuomioistuimen toimivalta ratkaista kansainvälisluonteinen asia.

Virallinen asiakirja: julkisen viranomaisen (esim. notaarin) oikeaksi todistama asiakirja, jossa todetaan tosiseikka tai toteutetaan oikeustoimi.

* * *

Jo Wienin toimintasuunnitelmassa¹ vuodelta 1998 mainittiin painopisteenä perintöasioita koskevan EU:n säädöksen laatiminen. Neuvoston ja komission vuoden 2000 lopulla hyväksymässä toimenpideohjelmassa tuomioiden vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttamisesta siviili- ja kauppaoikeuden alalla² edellytetään tällaisen säädöksen laatimista. Komissiota pyydettiin hiljattain Haagin ohjelmassa³ esittämään vihreä kirja, jossa käsitellään problematiikkaa kokonaisuudessaan: sovellettavaa lakia, toimivaltaa ja tunnustamista sekä hallinnollisia toimenpiteitä (perintötodistukset, testamenttien rekisteröinti).

Perimystä mutkistaa etenkin se, että ihmisten liikkuminen sisärajoittomalla alueella on lisääntynyt, ja se, että eri jäsenvaltioiden kansalaisten välisten liittojen määrä on kasvanut. Tähän liittyy usein omaisuuden hankkiminen useamman unioniin kuuluvan maan alueella.

Vaikeudet, joita kansainvälisen perintöasian osapuolet kohtaavat, liittyvät enimmäkseen eroihin jäsenvaltioiden aineellisoikeudellisissa, prosessioikeudellisissa sekä lainvalintaa koskevissa säännöissä.

Yhteisön tähän mennessä hyväksymiin kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiin ei kuitenkaan kuulu perintöasioita. Näin ollen yhdenmukaisten sääntöjen laatiminen Euroopan unionin tasolla on välttämätöntä.

Suurin osa perintöasioista on riidattomia. Ei siis riitä, että yhteisö antaa lainsäädäntöä, joka koskee pelkästään perintöriidoissa toimivaltaisten tuomioistuinten nimeämistä ja niiden ratkaisujen tunnustamista ja täytäntöönpanoa.

Jos halutaan yksinkertaistaa kansainvälisen perintöasian osapuolten tehtävää ja ratkaista tehokkaasti kansalaisten kohtaamia käytännön ongelmia, yhteisön säädöksessä on ehdottomasti käsiteltävä myös muiden kuin oikeudenkäyntiasiakirjojen (testamentit, notaarien vahvistamat asiakirjat, hallinnolliset asiakirjat) tunnustamista. Koska jäsenvaltioiden aineellisen oikeuden säännösten täydellinen yhdenmukaistaminen ei ole mahdollista, on syytä kohdistaa toimet lainvalintasääntöihin. Komissio katsoo, että yhteisön tasolla ei voida edistyä perintöoikeuden alalla, ellei ensin käsitellä kysymystä sovellettavasta laista.

Ensiksi on syytä tarkastella lainvalintasääntöjen soveltamisalaa. Lainvalintasäännöt ovat lainsäädäntöaloitteen ydin, ja ne voivat kattaa hyvin laajoja asiakokonaisuuksia, kuten testamenttien pätevyys, perintöoikeudellinen asema, lakiosa, pesänselvitys ja perinnönjako, jakamattomat kuolinpesät jne.

Myös liittymäperusteeseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Kuten kansainvälisessä yksityisoikeudessa usein tapahtuu, on suuri houkutus pyrkiä löytämään ylivertainen liittymäperuste, joka yksistään ratkaisisi kaikki ongelmat. Tällainen voisi olla kansalaisuus, jota on kauan pidetty etusijalla, tai asuinpaikka, jonka asema on sittemmin vahvistunut.

Perintöoikeudessa mikään liittymäperuste ei kuitenkaan ole ongelmaton. Jos liittymäperusteena on perittävän viimeinen kotipaikka, voidaan joutua soveltamaan sellaista lakia, jolla on hyvin vähän yhteyttä perintöön, esimerkiksi siinä tapauksessa, että perittävä ei ole kuolinmaansa kansalainen ja suurin osa hänen omaisuudestaan on toisessa maassa. Onko

¹ EYVL C 19, 23.1.1999.

² EYVL C 12, 15.1.2001.

³ Ks. Brysselissä 4. ja 5. marraskuuta 2004 pidetyn Eurooppa-neuvoston kokouksen puheenjohtajan päätelmät.

näin ollen mitään syytä pyrkiä yhteen ainoaan liittymäperusteeseen? Olisiko parempi sallia tietty joustavuus esim. antamalla osapuolille mahdollisuus valita?

Siitä riippumatta, mikä liittymäperuste sovellettavan lain määrittämiseksi tulevassa yhteisön lainsäädännössä valitaan, on mahdollista, että peruste ei kaikissa tilanteissa vastaa perintöasian osapuolten perusteltuja odotuksia. Nämä odotukset ovat tekijä, joka on otettava huomioon yhtenäismarkkinoilla, joilla taataan henkilöiden vapaa liikkuvuus. Otetaan esimerkiksi henkilö, joka oleskelee tietyssä maassa jonkin aikaa hankkimatta siellä minkäänlaista omaisuutta aikoen palata aikanaan lähtömaahansa, jossa hänen perheensä edelleen asuu ja jossa hänen omaisuutensa on. Jos tällainen henkilö kuolee asuinmaassaan, voi olla perusteltua soveltaa perimyksen sen maan lakia, jonka kansalainen hän on. Toisaalta taas, jos henkilö on lähtenyt omasta maastaan kauan sitten ja asuu jäsenvaltiossa, jossa hänen perheensä ja omaisuutensa on, ei ole perusteltua soveltaa sen maan lakia, jonka kansalainen hän on.

* * *

Vaikka sovellettavan lain määrittäminen on keskeistä, kysymystä tuomioistuimen toimivallasta ei saa aliarvioida. Joissakin jäsenvaltioissa tuomioistuimen osallistuminen on aina välttämätöntä, toisissa sitä tarvitaan pelkästään monitahoisten tai riitaisten perintöasioiden ratkaisemiseksi.

Myös tuomioistuimen toimivallasta säädettyä on päätettävä, määrätäänkö yksi ja ainoa liittymäperuste vai sallitaanko tiettyä joustavuutta.

Koska monissa jäsenvaltioissa suurin osa perintöasioista ratkaistaan tuomioistuinten ulkopuolella, toisinaan viranomaisten tai tiettyjen oikeudellisten asiantuntijoiden myötävaikutuksella, on pohdittava, tarvitaanko myös näiden viranomaisten ja asiantuntijoiden kansainvälistä toimivaltaa koskevia sääntöjä.

Näitä näkökohtia tarkasteltaessa on perehdyttävä useisiin erityiskysymyksiin, joita ovat perintösopimukset, lakiosa ja ns. trustit. Viimeksi mainittu, useimmissa oikeusjärjestyksissä tuntematon järjestely, on kuitenkin monissa jäsenvaltioissa usein käytössä.

Perintöasioita koskevilla yhteisön lainsäädäntötoimilla on pyrittävä myös poistamaan hallinnolliset ja käytännön esteet. Tätä varten on suunniteltava ”eurooppalaisen perintötodistuksen” käyttöönottoa. Tätä sekä testamenttien rekisteröintiä nimenomaisesti pyydetään Haagin ohjelmassa.

2. LAINVALINTASÄÄNNÖT

2.1. Yleiset kysymykset

On selvää, että tulevien sääntöjen olisi oltava yleispäteviä: jos yhdenmukaistettujen lainvalintasääntöjen soveltaminen rajoitetaan sellaisiin kansainvälisiin tilanteisiin, jotka ovat puhtaasti yhteisön sisäisiä, ja suljetaan pois tilanteet, jotka koskevat yhteisön ulkopuolisten maiden oikeusjärjestyksiä, vaikeutetaan sekä asianosaisten että juristien elämää.

Aivan ensiksi on pohdittava perintöoikeudellisten liittymäperusteiden soveltamisalaa, sillä perintöoikeus ei välttämättä kata kaikissa oikeusjärjestyksissä samoja asioita.

Lainvalintasääntöjen yhdenmukaistamiseen olisi siis liitettävä perintöoikeuden soveltamisalan määrittely.

Seuraavaksi on määritettävä yksi tai useampi liittymäperuste.

Lisäksi on ratkaistava, käsitelläänkö tulevassa yhteisön lainsäädännössä perillisten ja heidän oikeuksiensa määrittämisen lisäksi myös perintöomaisuuden luovuttamista perillisille.

Kysymys 1: *Mitkä asiat perintölainsäädäntöön on sisällytettävä?*

Olisiko lainvalintasäännöt rajoitettava perillisten ja heidän oikeuksiensa määrittämiseen vai pitäisikö niiden kattaa myös pesänselvitys ja perinnönjako?

Kysymys 2: *Mikä liittymäperuste pitäisi ottaa käyttöön sovellettavan lain määrittämiseksi? Pitäisikö kaikilla sovellettavan lain osa-alueilla käyttää samaa perustetta vai voitaisiinko perintöoikeuden eri osa-alueilla käyttää eri perusteita?*

Pitäisikö yhteisön lainvalintasäännössä erottaa toisistaan irtain ja kiinteä omaisuus? Pitäisikö kiinteistön sijaintimaan lainsäädännölle antaa jonkinlainen rooli?

2.2. Testamentit ja perintösopimukset

Jäsenvaltioiden lainsäädännössä on testamenttien pätevydestä hyvin erilaisia säännöksiä testamentin laatimiskelpoisuuden, testamentin muotojen, sisällön pätevyyden, keskinäisten testamenttien⁴, perintösopimusten⁵ ja testamenttien peruuttamisen suhteen. Myös lainvalintasäännöt poikkeavat toisistaan.

Kysymys 3: *Mitä lakia on sovellettava:*

- yleiseen kelpoisuuteen laatia testamentti?

- jälkisäädöksen pätevyteen:

- testamenttien muodon osalta?
- testamenttien sisällön osalta?
- keskinäisten testamenttien osalta?
- perintösopimusten osalta?
- testamenttien peruuttamisen osalta?

Kuinka lainvalintasääntö pitäisi muotoilla, jotta siinä voitaisiin ottaa huomioon mahdollinen liittymän muuttuminen testamentin laatimisajankohdan ja testamentin tekijän kuolinajankohdan välillä?

⁴ Kahden henkilön samassa asiakirjassa laatimat testamentit.

⁵ Sopimuksia, jotka koskevat yhden tai useamman elossa olevan henkilön jäämistöä.

2.3. Yhtäaikaiset kuolemantapaukset

Kahden toisensa perivän henkilön kuolinjärjestys voi vaikuttaa heidän omien perillistensä oikeuksiin. Jos henkilöt kuolevat samassa tilanteessa, jotkut jäsenvaltiot olettavat heidän kuolleen samalla hetkellä, toiset taas määrittävät järjestyksen, jossa heidän oletetaan kuolleen. Jos samanaikaisesti kuolleiden perimyksen sovelletaan eri lainsäädäntöä, kuolinpesiä voi olla mahdotonta selvittää.

Kysymys 4: *Miten samanaikaisesti kuolleiden perimyksen sovellettavien lakien mahdollinen yhteensopimattomuus pitäisi ratkaista?*

2.4. Perimyksen sovellettavan lain valinta

Vaikka Euroopan unionin jäsenvaltiot eivät yleensä anna perittävän tai perillisten valita, mitä perintölakia sovelletaan, asiaa on kuitenkin pohdittava. Siitä riippumatta, mikä liittymäperuste valitaan, on mahdollista, että tietyissä tilanteissa se ei vastaa perintöasian osapuolten perusteltuja odotuksia. Tiettyä joustavuutta olisi siis jätettävä.

Kysymys 5: *Pitäisikö perittävälle antaa mahdollisuus (testamentiin perustuvan tai lakimääräisen perimyksen yhteydessä) valita joko oletettujen perillistensä suostumuksella tai ilman sitä, mitä lakia perimyksen sovelletaan? Pitäisikö tämä mahdollisuus antaa perillisille perittävän kuoltua?*

Kysymys 6: *Jos perintölain valitseminen sallitaan, pitäisikö valinnan mahdollisuuksia rajoittaa ja määrittää valintaa koskevat säännöt? Pitäisikö kansalaisuus, kotipaikka, asuinpaikka tai jokin muu seikka hyväksyä valintaperusteena, jos niitä ei ole määritetty objektiivisiksi liittymäperusteiksi?*

Kysymys 7: *Minä ajankohtana tällaisen liittymän on oltava olemassa? Pitäisikö liittymään kykeä erityisehtoja (kesto, olemassaolo kuolinhetkellä ym.)?*

Kysymys 8: *Pitäisikö keskinäisiin testamentteihin ja perintösopimukseen sovellettavan lain valitseminen sallia? Pitäisikö valinnalle asettaa ehtoja ja rajoituksia? Jos pitäisi, mitä ne olisivat?*

Kysymys 9: *Pitäisikö perittävän puolisolle antaa mahdollisuus valita, että aviovarallisuussuhteisiin sovellettavaa lakia sovelletaan myös perintötilanteessa?*

2.5. Lakiosa

Kaikkien jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä on taattu suoja perittävän lähisukulasille, jotka tämä on halunnut jättää perinnöttömiksi. Suoja on usein toteutettu lakiosaoikeutena, joka ei kuitenkaan ole käytössä kaikkialla Euroopan unionissa.

Kysymys 10: *Pitäisikö lakiosaa soveltaa, jos lainvalintasäännön määräämässä laissa ei tunneta tällaista järjestelmää tai sen soveltaminen määritellään eri tavalla? Jos pitäisi, millä tavoin?*

2.6. Perintötrustit

Jos trusti on luonteeltaan kansainvälinen, perintöasiaa käsittelevien tuomioistuinten ja muiden toimivaltaisten viranomaisten on voitava määrittää, mitä lakeja trustiin sovelletaan. Trustin perustaja voi valita sovellettavan lain, mutta voi olla tarpeen laatia erityisesti trusteja koskevat lainvalintasäännöt konfliktitilanteita varten.

Kysymys 11: Pitäisikö päättää erityisistä trusteja koskevista lainvalintasäännöistä? Jos voitaisiin, mitä ne olisivat?

2.7. Takaisin- ja edelleenviittaus (renvoi)

Jos lainvalintasäännöt yhdenmukaistetaan yhteisön tasolla, *renvoi* on tarpeetonta, jos kaikki liittymänäkökohdat sijoittuvat yhteen jäsenvaltioon. Asiaa on kuitenkin pohdittava, jos lainvalintasäännöt edellyttävät yhteisön ulkopuolisen valtion lain soveltamista.

Kysymys 12: Pitäisikö tulevassa yhteisön säädöksessä sallia takaisin- ja edelleenviittaus (renvoi), jos yhdenmukaiset lainvalintasäännöt edellyttävät yhteisön ulkopuolisen valtion lain soveltamista? Jos pitäisi, millä tavoin ja millaisin rajoituksin?

2.8. Esikysymykset

Toisinaan perintöasian käsittely riippuu sovellettavan lain mukaan vastauksesta esikysymykseen (avioliiton tai parisuhteen oikeudellinen pätevyys, sukulaisuuden vahvistaminen ym.), johon saatetaan soveltaa eri lakia.

Kysymys 13: Mikä lainvalintasääntö pitäisi ottaa käyttöön määritettäessä, mitä lakia perimyksen vaikuttaviin esikysymyksiin sovelletaan?

3. TOIMIVALTASÄÄNNÖT

Jäsenvaltioissa on käytössä hyvin erilaisia perusteita: perittävän viimeinen kotipaikka, kantajan tai vastaajan kotipaikka, tietyn omaisuuden sijainti tai perittävän tai jonkin riidan osapuolen kansalaisuus. Tässä yhteydessä on otettava huomioon hyvin erilaisia etunäkökohtia: oletettujen perillisten, jotka voivat asua eri maissa, mutta myös eri valtioiden, joita asia koskee, jos omaisuus sijaitsee niiden alueella.

3.1. Oikeuspaikan valinta

Yhtenä mahdollisuutena on säätää, että ainoastaan yksi oikeuspaikka on toimivaltainen ottamatta huomioon jäämistön jakautumista kiinteään ja irtaimeen omaisuuteen. Kuten sovellettavan lain suhteen, myös tässä voitaisiin ottaa käyttöön joustavampia sääntöjä, vieläpä monin eri tavoin.

Kysymys 14: *Olisiko toivottavaa, että perintöasia käsiteltäisiin yhdessä ainoassa oikeuspaikassa? Olisiko kiinteän omaisuuden sijaintipaikan oikeuspaikka mahdollista sivuuttaa? Jos täytyisi valita yksi ja ainoa yleisperuste, mikä se olisi?*

Kysymys 15: *Voitaisiinko perillisille sallia asian vieminen tuomioistuimeen jossakin muussa valtiossa kuin siinä, joka mahdollisen toimivaltaa koskevan pääsäännön mukaan on toimivaltainen? Jos vastaus on kyllä, millaisin edellytyksin?*

Kysymys 16: *Pitäisikö jäsenvaltiossa vireillä olevan perintöoikeudenkäynnin aikana antaa mahdollisuus pyytää toisen jäsenvaltion tuomioistuinta, jossa jäämistöä on, toteuttamaan välitoimia ja turvaamistoimia?*

Kysymys 17: *Pitäisikö tulevaan yhteisön säädökseen sisällyttää säännöksiä, jotka mahdollistavat asian siirtämisen jäsenvaltion tuomioistuimesta toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen, ja jos pitäisi, millä edellytyksillä?*

Tulevassa säädöksessä määriteltävien perusteiden soveltaminen voi edellyttää käsittelyä yhteisön ulkopuolisen valtion tuomioistuimessa. Tällaisessa tapauksessa ei ole välttämättä suotavaa yksipuolisesti luopua jäsenvaltioiden tuomioistuinten toimivallasta, jos muiden, yhteisön sisällä huomiotta jätettyjen liittymäperusteiden nojalla pitäisi yksipuolisesti määrittää yhteisön tuomioistuinten toimivallan rajat suhteessa yhteisön ulkopuolisten valtioiden tuomioistuinten toimivaltaan. Jos jäsenvaltioiden (toissijainen toimivalta) annetaan ratkaista tämä ongelma kansallisessa lainsäädännössään, ei voida löytää yhteistä ratkaisua ja voi syntyä uusia toimivaltaristiriitoja.

Oletetaan, että yhteisön oikeuspaikkaliittymä olisi perittävän viimeinen kotipaikka. Jäsenvaltion A kansalainen kuolee yhteisön ulkopuolisessa maassa, joka on ollut hänen kotipaikkansa vasta vähän aikaa. Kaikki hänen perillisensä ovat jäsenvaltiossa A ja suurin osa hänen omaisuudestaan jäsenvaltiossa B. Tässä tapauksessa yhteisön oikeus (perittävän viimeinen kotipaikka) ei antaisi toimivaltaa kummallekaan jäsenvaltiolle, vaikka perintöasialla on paljon läheisempi yhteys näihin jäsenvaltioihin kuin yhteisön ulkopuoliseen valtioon, joka oli perittävän viimeinen kotipaikka. Asian palauttaminen ratkaistavaksi kansallisin säännöin voisi saada aikaan uuden ongelman. Jos jäsenvaltio A soveltaa kansalaisuuskriteeriä ja jäsenvaltio B omaisuuden sijaintikriteeriä, syntyy ns. positiivinen toimivaltaristiriita. Päinvastaisessa tapauksessa taas syntyy negatiivinen toimivaltaristiriita.

Kysymys 18: *Mitkä seikat olisi otettava huomioon määritettäessä jäsenvaltioiden tuomioistuinten toimivalta edellä mainitussa tilanteessa?*

Kysymys 19: *Pitäisikö toimivaltasääntöjä soveltaa myös yhteisön ulkopuolisen valtion alueella sijaitsevaan omaisuuteen, jonka suhteen kyseinen valtio ilmoittaa olevansa yksin toimivaltainen?*

3.2. Kiinteän omaisuuden luovuttamiseen liittyvät menettelyt

Kiinteän omaisuuden omistusoikeuden siirtyminen edellyttää erilaisia rekisterimerkintöjä. Joissakin jäsenvaltioissa tällaiset rekisterimerkinnät tehdään vain annetun tuomion tai kansallisten viranomaisten laatiman asiakirjan perusteella. Voitaisiin säätää, että muutokset rekistereihin voitaisiin tehdä toisessa jäsenvaltiossa annettujen asiakirjojen perusteella.

Kysymys 20: Jos ensisijainen toimivalta on toisen jäsenvaltion viranomaisilla, pitäisikö perittävän kiinteän omaisuuden sijaintipaikan viranomaisille antaa toimivalta

- laatia tarvittavat asiakirjat omaisuusrekisterien muuttamiseksi?

- toteuttaa hallinnolliset toimet ja omaisuuden luovutus?

Kysymys 21: Voitaisiinko laatia yhdenmukaiset yhteisön asiakirjat, joita käytettäisiin kaikissa jäsenvaltioissa, joissa omaisuutta on? Jos voitaisiin, mitkä nykyisistä asiakirjoista voitaisiin yhdenmukaistaa? Voitaisiinko joitakin nykyisin kansainvälisen perintöasian yhteydessä välttämättömiä menettelyjä poistaa tai yksinkertaistaa? Jos voitaisiin, mitä ne olisivat?

3.3. Muiden kuin oikeusviranomaisten toimivalta

Koska tehtävillä, joita suorittavat muut kuin oikeusviranomaiset – notaarit tai eri hallinnon alojen virkamiehet – on tärkeä merkitys, perillisille voitaisiin sallia tiettyjen muodollisuuksien hoitaminen heitä lähellä olevien viranomaisten luona, jos he eivät asu siellä, missä ensisijainen toimivalta liittymäperusteen nojalla on.

Kysymys 22: Pitäisikö yhdenmukaistettua toimivaltasääntöä soveltaa oikeusviranomaisten lisäksi myös muihin viranomaisiin, jotka käsittelevät perintöasiaa?

Kysymys 23: Pitäisikö tietyt muodollisuudet voida hoitaa jonkin muun jäsenvaltion viranomaisten luona kuin sen, jolle asia ensisijaisen toimivaltasäännön perusteella kuuluu? Pitäisikö tätä mahdollisuutta rajoittaa?

3.4. Trustit

Koska perintöasiat eivät kuulu asetuksen (EY) N:o 44/2001 soveltamisalaan, yhteisöllä ei ole toimivaltasääntöjä, jotka koskisivat riitoja, jotka liittyvät perintötrusteihin.

Kysymys 24: Millaisia toimivaltasääntöjä tulevassa yhteisön säädöksessä pitäisi olla perintötrustien suhteen?

4. TUNNUSTAMIS- JA TÄYTÄNTÖÖNPANOSÄÄNNÖT

Tulevan yhteisölainsäädännön on yksinkertaistettava perillisten tehtävää mahdollistamalla heidän oikeuksiensa tunnustamiseksi tarvittavien toimien ja asiakirjojen tunnustaminen ja täytäntöönpano (oikeuden päätökset, notaarien vahvistamat asiakirjat, testamentit, perintöoikeudellisen aseman todistavat asiakirjat, kuolinpesän hoitamisen ja selvittämisen tehtäväkseen saaneille henkilöille myönnetty valtuudet ym.).

4.1. Tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano

Tuleva lainsäädäntö lisää huomattavasti keskinäistä luottamusta ja tekee tuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon liittyvät välivaiheet tarpeettomiksi, kun luodaan sovellettavaa lakia ja toimivaltaa koskevat yhdenmukaiset säännöt. Jos kieltäytyminen tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta on kuitenkin edelleen mahdollista, siihen oikeuttavien syiden pitäisi olla kaikissa jäsenvaltioissa samat.

Kysymys 25: *Voidaanko eksekvatuurimenettely poistaa tuomioiden tunnustamisen osalta? Pitäisikö lainsäädäntöön sen sijaan sisällyttää syyt, joiden perusteella tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä? Jos pitäisi, mitä nämä syyt olisivat?*

Kysymys 26: *Voitaisiinko ajatella, että jäsenvaltiossa annettu perintöasiaa koskeva tuomio tunnustettaisiin automaattisesti ja sen perusteella voitaisiin ilman eri toimenpiteitä tehdä muutoksia kiinteistörekisteriin toisessa jäsenvaltiossa? Voitaisiinko asetuksen (EY) N:o 2201/2003 21 artiklan 3 kohtaa pitää mallina?*

4.2. Testamenttien ja muiden asiakirjojen tunnustaminen ja täytäntöönpano

Joissakin jäsenvaltioissa notaarit ja muut viranomaiset laativat perimysjärjestystä ja pesänselvitystä koskevia virallisia asiakirjoja. Näiden asiakirjojen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta on säädetty.

Lisäksi on pohdittava sääntöjä, joita mahdollisesti sovellettaisiin ulkomaisiin testamentteihin, jotka eivät useinkaan toteudu täysimääräisesti.

Kysymys 27: *Voitaisiinko perintöasioissa laadittuihin virallisiin asiakirjoihin soveltaa samaa tunnustamis- ja täytäntöönpanojärjestelmää kuin tuomioihin? Voitaisiinko näin ollen ajatella, että jäsenvaltioissa tehtäisiin kiinteistörekistereihin muutoksia toisissa jäsenvaltioissa perintöasioissa laadittujen notaarin vahvistamien asiakirjojen perusteella ilman eri menettelyä? Voitaisiinko asetuksen (EY) N:o 2201/2003 46 artiklaa pitää mallina?*

Kysymys 28: *Pitäisikö laatia erityissääntöjä, joilla helpotettaisiin toisessa jäsenvaltiossa laadittujen testamenttien tunnustamista ja täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa?*

4.3. Ulkopuoliset pesänhoitajat (ja perintötrustit)

Ulkopuolisen nimeäminen hoitamaan tai selvittämään kuolinpesää on jäsenvaltiosta riippuen valinnaista tai pakollista. Tällaisten henkilöiden nimeämistä ja heidän valtuuksiaan, jotka ovat eri järjestelmissä erilaisia, ei aina tunnusteta muissa jäsenvaltioissa.

Perintötrusteista tehtyjen päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon osalta on pohdittava, miten trustien tunnustaminen vaikuttaa kiinteistörekisterien muuttamiseen.

Kysymys 29: *Voitaisiinko ulkopuolisten pesänhoitajien nimeäminen ja valtuudet tunnustaa automaattisesti kaikissa jäsenvaltioissa? Pitäisikö säätää syistä, joiden perusteella pesänhoitajan nimitys ja hänen valtuutensa voitaisiin kiistää?*

Kysymys 30: *Pitäisikö ottaa käyttöön ulkopuolisen pesänhoitajan nimeämistä ja valtuuksia koskeva todistus? Kenen tai minkä viranomaisen tehtäväksi tällaisen todistuksen myöntäminen pitäisi antaa? Minkälainen todistus olisi sisällöltään?*

Kysymys 31: *Pitäisikö perintötrustin tunnustamisen mahdollistaa trustin omaisuuden ja arvopaperien merkitseminen kiinteistörekistereihin? Jos ei, millaisia säännöksiä pitäisi ottaa käyttöön?*

Kysymys 32: *Pitäisikö ottaa käyttöön säännöksiä, jotka turvaavat perintölaissa tai muussa laissa säädetyn lakiosaoikeuden soveltamisen trustin perustamisesta huolimatta? Myönteisessä tapauksessa, mitkä ovat erityisiä edellytyksiä?*

5. PERINTÖOIKEUDELLISEN ASEMAN OSOITTAMINEN: EUROOPPALAINEN PERINTÖTODISTUS

Perintöoikeudellinen asema osoitetaan eri tavoin eri oikeusjärjestyksissä. Perillisille on tärkeää, että he voivat näyttää toteen oikeutensa ja saavat heille kuuluvan osan jäämistöstä omistukseensa ilman erillisen menettelyn käynnistämistä. Kun lainvalintasäännöt on yhdenmukaistettu, on mahdollista ottaa käyttöön todistus, jonka vaikutukset ovat samat kaikkialla yhteisössä. Tämä toisi kiistatta lisäarvoa.

On kuitenkin ratkaistava useita kysymyksiä, kuten todistuksen antamisen edellytykset, todistuksen sisältö ja sen vaikutukset.

Kysymys 33: Mitä oikeusvaikutuksia todistuksella pitäisi olla?

Kysymys 34: Mitä tietoja todistuksessa pitäisi olla?

Kysymys 35: Missä jäsenvaltiossa todistus pitäisi antaa? Pitäisikö jäsenvaltioiden antaa vapaasti valita, mikä viranomainen todistuksen antaa, vai pitäisikö todistuksen sisältö ja tehtävät huomioon ottaen päättää joistakin kriteereistä?

6. TESTAMENTTIEN REKISTERÖINTI

Testamentin etsiminen on toisinaan mahdoton tehtävä, varsinkin jos se on laadittu ulkomailla.

Kysymys 36: Pitäisikö perustaa järjestelmä testamenttien rekisteröimiseksi kaikissa jäsenvaltioissa? Olisiko keskitetyn rekisterin perustaminen aiheellista?

Kysymys 37: Millaisia sääntöjä pitäisi laatia, jotta oletettujen perillisten ja toimivaltaisten viranomaisten olisi helppo saada tietoja kansallisista järjestelmän osista tai keskitetyistä rekistereistä (myös oman jäsenvaltionsa osalta)?

7. LAILLISTAMINEN

Euroopan oikeusalueen toteuttaminen merkitsee muodollisuuksien poistamista tai niiden yksinkertaistamista.

Kysymys 38: Aiheuttaisiko jäsenvaltiossa laadittujen perintöön liittyvien julkisten asiakirjojen laillistamismuodollisuuksien tai apostillan poistaminen ongelmia?

8. SÄÄNNÖSTÖN LAATIMINEN

Edellä esitetyn perusteella perintö- ja testamenttioikeuteen liittyvän yhteisön säännösten laatiminen on erityisen laaja ja monitahoinen tehtävä.

Kysymys 39: Olisiko mahdollista laatia yksi ainoa kaiken kattava säädös? Jos ei, missä järjestyksessä ja millaisin välivaihein työ pitäisi tehdä?